

STUDIUL PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL

FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE

**“OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI
HARGHITEAN”**

“HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM”

**SATUL DELNIȚA – COM. PĂULENI CIUC
CSÍKDELNE – CSÍKPÁLFALVA KÖZSÉG**

Beneficiar /Megrendelő:

Județul Harghita – Consiliul Județean Harghita

Hargita Megye – Hargita Megye Tanácsa

decembrie 2015 – februarie 2016

2015 december – 2016 februar

FOAIA DE CAPAT/BEVEZETŐ

Denumire proiect: STUDIU PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA PENTRU PROGRAMUL “OCROTIREA ȘI CONSERVAREA IMAGINII SATULUI HARGHITEAN”

Tervmegnevezés: HARGITA MEGYEI FALUKÉPVÉDELMI PROGRAM: FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK MEGŐRZÉSÉRE

Amplasament: județ Harghita, com. Păuleni Ciuc, sat Delnița

Helyszín : Hargita megye, Csíkpálfalva község, Csíkdelne

Beneficiar: Consiliul Județean Harghita

Megrendelő: Hargita Megye Tanácsa

Coordonator proiect: S.C. TOPOPREST S.R.L., arh. Bălan Ioan

Tervkordinátor:

Specialiști RUR / szakértők:

arh. Bălan Ioan

Specialiști DMI / Műemlékvédelmi szakértők:

arh. Máthé Zoltán

Elaborator studiu / Tanulmány készítője:

S.C. TOPOPREST S.R.L., S.C. YOUPLAN S.R.L.-D., S.C. ARC STUDIO S.R.L.

Proiectanți / Tervezők:

urb. Timotei Fecioru

urb. peis. Blága Botond

urb. peis. Ioana Alexandra Mircea

urb. Andrei Ștefan Săbău

Nr. proiect / Tervszám: 28656/96/2015

Data / Dátum: 12. 2015 - 02.2016

Faza / Tervfázis: Studiu / Tanulmány

BORDEROU GENERAL/TARTALOMJEGYZÉK

1. Piese scrise/ Írott rész

- Pagina de titlu, lista de semnături / Címlap
- Borderou / Tartalomjegyzék
- Memoriu – concluzii privind cartarea satului si patrimoniul material local/
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare /Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului /
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

2. Piese desenate / Rajzolt rész

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájelemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

3. DVD

Piese scrise/ Írott rész

- Memoriu – concluzii privind cartarea satului si patrimoniul material local
Következtetések – a falu helyi örökségének feltérképezése
- Tabelul de evaluare /Értékelő táblázat
- Fișe de cartare / Értékelő adatlap
- Regulament local de urbanism privind ocrotirea imaginii satului /
A faluképvédelmet elősegítő helyi urbanisztikai szabályzó

Piese desenate

- Localizare în județ / Elhelyezkedési térkép
- Hărți istorice/Történelmi térképek
- Plan de situație / Helyszínrajz
- Peisaj teritorial / Környező táj
- Analiza peisajului / Tájelemzés
- Reglementări urbanistice/Urbanisztikai szabályzó

Fotografii

- Fotografii elemente valoroase / Értékes elemeket tartalmazó fotók
- Fotografii / fotók

STUDIUL PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL

FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE

MEMORIU – DELNIȚA – COM. PĂULENI CIUC

MŰLEÍRÁS – CSÍKDELNE – CSÍKPÁLFALVA KÖZSÉG

CUPRINS / TARTALOMJEGYZÉK

1. SCOPUL STUDIULUI / A TANULMÁNY CÉLJA
2. DATE DESPRE LOCALITATE / A TELEPÜLÉS LEÍRÁSA
3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE
4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT
 - A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházak és középületek
 - B. Șuri / Csűrök
 - C. Porți / Kapuk
 - D. Împrejmuiri / Kerítések
 - E. Fântâni / Kútak
 - F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc in curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război
Melléképületek, tározók, kemencék, árnyékszék, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások
5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK
6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMEEK
7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMEEK

**STUDIUL PRIVIND PATRIMONIUL CONSTRUIT TRADIȚIONAL AL LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL HARGHITA
PENTRU PROGRAMUL**

**FALUKÉPVÉDELMI TANULMÁNY A HARGITA MEGYEI FALVAK HAGYOMÁNYOS, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÉNEK
MEGŐRZÉSÉRE**

MEMORIU – DELNIȚA – COM. PĂULENI CIUC

MŰLEÍRÁS – CSÍKDELNE – CSÍKPÁLFALVA KÖZSÉG

1. SCOPUL STUDIULUI / A TANULMÁNY CÉLJA

Motto: "Cea mai interesantă zonă, aflată pe aceste granițe, este frumoasa țară a secuilor, cel care este cel mai puțin cunoscut, despre care și noi însuși știm puține lucruri. Prin urmare a fost o nevoie urgentă de a descoperi și descrie"

Mottó: „És éppen ezen véghatárainkon fekvő legérdekesebb terület, a szép Székely föld az, mely legkevésbé van ismerve, melyről önmagunk is legkevésébbet tudunk. Égető szükségévé vált tehát annak felkutatása és ismertetése" (Orbán Balázs)

Obiectul studiului este identificarea elementelor valoroase care fac parte din patrimoniul material al satului și alcătuirea unui regulament local de urbanism care să protejeze specificul locului. Pentru aceasta sunt inventariate toate casele, șurele, porțile, împrejmirile, fântânile, spațiile verzi, clădirile anexe pentru utilaje, clădirile anexe pentru depozitare, cuptoarele, wc-urile în curte, stupii de albine, mormintele și operele comemorative de război. Se realizează o bază de date, structurată pe trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Pentru componentele valoroase ale patrimoniului material local se vor realiza fișe de cartare și relevee sumare.

A felmérés célja: azonosítani az értékes elemeket, amelyek az itteni falvak anyagi örökségének részeit képezik, valamint egy helyi urbanisztikai szabályzat létrehozása, mely a helyi jellegzetességek megvédésére fektet hangsúlyt. Ennek érdekében leltárba vesszük az összes házat, csúrt, kaput, kerítést, zöldsövegetet, melléképületet, kemencét, árnyékszékét, méhkaptárt, hadisírokat és megemlékező alkotásokat. Készül egy adatbázis három kategóriába rendezve: tipológia, eredetiség és állapot. A helyi anyagi örökség értékes komponenseiről értékelő adatlap és vázlatos felmérés készül.

Scopul nostru este, în afară de a înțelege satul și de realiza diferite propuneri, atragerea atenției asupra distrugerii elementelor arhitecturale valoroase caracteristice satului secuiesc, respectiv: porți secuiești; porți din zidărie cărămidă sau piatra cu închidere pe întreaga deschidere; prisme sculptate; învelitori din țiglă sau șindrila, etc – care au un rol important în definirea peisajului. Disparația treptată a șurelor și a caselor vechi secuiești și înlocuirea acestora cu intervenții noi, stridente, atipice, face ca satul să piardă din caracterul original. În calitate de elaboratori ai acestui studiu, considerăm ca o datorie imensă semnalarea și luarea de măsuri împotriva pericolului de a deteriora și pierde bogăția culturală și arhitecturală a satelor secuiești.

Munkánk célja a megismerésen, ismertetésen és javaslatokon túl a figyelemfelkeltés a székely falukép értékes, jellegzetes elemeinek pusztulását illetően: a faragott székelykapuk, kőből, téglából

falazott, vaskos, cseréppel fedett vagy ívvel lezárt udvarházakra jellemző kapuoszlopok, a faragott tornácok, a kézzel vetett cserép, vagy zsindelellyel fődött magas szögű tetők, melyek tájmeghatározó szerepe is rendkívül fontos, valamint az egyre fogyó csűrök, melyek mesteri faszerkezete, látványos tömege nélkül nem székely falu többé a falu. E tanulmány szerzőiként, úgy gondoljuk, kötelességünk jelezni és lépéseket tenni annak irányába, hogy megakadályozzuk e kultúrában és építészeti értékekben gazdag falvak pusztulását.

2. DATE DESPRE LOCALITATE / A TELEPÜLÉS LEÍRÁSA

Localitatea Delnița cu o suprafață de cca 152 ha, se situează în zona de S-E a județului Harghita, la cca 8 km de orașul Miercurea Ciuc și aparține de comuna Păuleni-Ciuc. Se regăsește în spațiul deschis al Depresiunii Ciucului, sub Munții Ciucului, în bazinul hidrografic al râului Olt, la o altitudine de cca 600 m înălțime. Este străbătut de pârâurile Barzavei și Delnița.

Topoclimatul local favorizează apariția inversiunii termice, caracterizat prin staționarea maselor de aer rece în sezonul de iarnă, ceea ce duce la scăderea temperaturilor locale cu câteva grade față de restul zonei, precum și un grad mai mare de nebulozitate și ceață. Prezentă în partea de E, N-E a Munților Ciucului o ferește însă de vânturile agresive din acea direcție.

Profilul economic principal al așezării este cel zoo-agricol, însă în ultimii ani s-a dezvoltat și sectorul de servicii – pe ramura de turism. Unul din avantajele localității este distanța foarte mică față de orașul Miercurea Ciuc și peisajul montan înconjurător presărat cu sate tradiționale.

Csíkdeline a Középcsíki-medence keleti peremén terül el, mintegy 152 ha-on, Csíkszeredától 8 km távolságra, Csíkpálfalva község nyugati tagja. A csíki medence nyílt részében, a csíki havasok alatt terül el, az Olt folyó vízgyűjtő medencéjében, 600 m tengerszint felett. A Borzsova- és a Delne- vagy Nagy-patak völgyében fekszik.

A falu éghajlatát a hegyközi medencékre jellemző adatok határozzák meg, a telek hosszúak és hidegek, a nyarak rövidek, azonban aránylag melegek, ősszel és tavasszal gyakori a ködképződés.

A csíki havasok irányából, kelet, észak-kelet irányból, gyakran agresszív szelek érik.

Așezarea Delnița este una din cele mai vechi din zonă, fiind menționată încă de pe vremea Arpazilor. La vest de la Delnița se află Biserica romano-catolică Sfântul Ioan, care este cel mai interesant monument bisericesc al întregii Secuimi. Se găsește în plin câmp deschis, la 8km de Miercurea-Ciuc, la nord-vest de DN 12A vizavi de strada Capelei, la aprox. 300 m se șosea în locul numit Valea Torda, pe teritoriul satului Tordafalva, distrusă de tătari. În registrele papale din 1333 apare ca parohie cu biserică de piatră. Din localitatea de odinioară a rămas până în zilele noastre numai biserica. Biserica-monument este un obiect de patrimoniu: construcția ei a avut loc între anii 1450-1500 în stil gotic târziu, dar păstrează și câteva elemente caracteristice stilului roman, probabil din vechea biserică amintită în registrele papale.

Csíkdeline a térség egyik legrégebb települése, nevét megemlíti már az Árpád-kori feljegyzések is. Delne határában, a falutól 1 km-re, nyugatra magányosan áll az Árpád-kori eredetű Római katolikus Szent János templom, székelyföld egyik legértékesebb egyházi műemléke. A templom közelében az egykori Tordafalva volt, amit a tatárok leromboltak. A templom 1450-1550 között épült, késő-gótikus stílusban, csúcsíves mennyezettel. A korábbi időkből román kori elemeket is őriz. Kör alakú kőfal övezi, melyet 12 kőtámpillér támaszt. Delnén, a falu szélén, egy kis kápolna áll. Ez ma a falu rendszeresen használt temploma, a 15.században épült.

3. STRUCTURA ȘI TIPUL LOCALITĂȚII / A TELEPÜLÉS TÍPUSA ÉS SZERKEZETE

Satul Delnița este un sat de vale cu o structură regulată, fără nucleu central, cu dezvoltare liniară, în lungul drumului principal ce străbate așezarea pe direcția N-S și a unei ramificații paralele cu acesta. Biserica folosită azi este amplasată excentric, în zona de sud-vest a satului. Clădirile cu destinație publică sunt dispersate, exceptând școala și centrul comunitar ce se regăsesc una lângă alta, pe axul secundar, paralel cu drumul de acces în localitate. Construcțiile sunt dispuse într-o structură parcellară tip bandă, cu poziționarea preponderent perpendiculară pe axul drumului. Aceasta poziție pe lot generează un front stradal în pieptene (pe alocuri neregulat), ritmat de porți tradiționale. Șura are o poziție transversală, paralelă cu strada, separând curtea de grădină. Alte clădiri gospodărești precum anexe pentru depozitare și WC-uri de curte sunt dispuse în zonele dinspre spatele loturilor, în timp ce fântânile, cuptoarele și bucătăriile de vară sunt în curtea din față.

A település formáját tekintve Csíkdélne hosszanti/útmenti, a faluszerkezetet meghatározó, hosszú, nadrágszíjparcellákkal. A főtengety, észak-dél irányú, a falu meghatározó tengelye, vele párhuzamos mellékutccal (másod-tengely), e kettőt összekötő átkötő/köztes kisutccal, néhol zsákutccal. A középületek szétszortant helyezkednek, mivel a falu nem rendelkezik jól behatárolt központi résszel. Viszont az iskola és kultúrotthon egymás mellett található.

A házak elhelyezése a parcellán többnyire utcafronti. Ez az elhelyezés a parcellán egy szabályos utcafrontot, valamint a bejárati kapuk által egy ütemezett dinamikát eredményez. A domináns utcakép fésűs beépítésű. A csűr keresztirányban helyezkedik, két részre osztva az udvart. Egyéb gazdasági épület a ház meghosszabításában található, vagy az utcafronton, mint pl: kemence, kút, különösen a sütő (nyári konyha) esetében.

4. CONCLUZIILE TABELULUI DE EVALUARE / KÖVETKEZTETÉSEK – ÉRTÉKELŐ TÁBLÁZAT

A. Locuințe/obiective de utilitate publică / Lakóházak és középületek

Au fost numărate 251 locuințe și obiective de utilitate publică, care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

251 ház -beleértve középületeket- volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a következő alkategóriákat tartalmazza:

1. CASE DE LOCUIT / LAKÓHÁZ

A. Tipologie / Típus

A. case tradiționale simple și vechi

Szimpla, hagyományos régi ház

B. case tradiționale vechi cu arhitectură mai complexă

Hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával

C. case de locuit comune construite după anul 1950

Az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház

D. case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional

A hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház

E. conace sau clădiri cu acest caracter

Kúriák és hasonló karakterű házak

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

- prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

2.OBIECTIVE DE UTILITATE PUBLICĂ / KÖZÉPÜLETEK

Astfel, se identifică ca obiective de utilitate publică 13 construcții, respectiv: 2 biserici, 1 clădire de învățământ – școală generală, 3 magazine mixte, 1 bar și 1 pensiune.

Középületek: 2 templom, iskola, kultúrotthon, 3 helyi vegyesbolt/ élelmiszerbolt

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 17% - 43 case tradiționale simple și vechi

43 szimpla, hagyományos régi ház

cca 2% - 5 case tradiționale vechi cu arhitectură mai complexă

5 hagyományos, régi ház bonyolultabb architektúrával

cca 53%- 133 case de locuit comune construite după anul 1950

133 az 1950-es évek után épített, szokásos lakóház

cca 28% - 70 case stridente și deranjante din punct de vedere a imaginii satului tradițional

70 hagyományos faluképtől eltérő, kirívó, zavaró ház

0.00% - 0 conace sau clădiri cu acest caracter

0 kúria

B. Originalitate / Jelleg

cca 51% - 129 case fără nicio intervenție

129 eredeti, beavatkozás nélküli

cca 9% - 23 case prezentând intervenții potrivite (de renovare)

23 megfelelő beavatkozással (felújítás)

cca 40% - 99 case prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

99 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 72% - 182 case stare fizică bună / 182 jó állapotú

cca 26% - 65 case stare fizică medie / 65 átlagos állapotú

cca 2% - 4 case stare fizică rea / 4 rossz állapotú

Rezultă că, din întregul fond construit, casele tradiționale reprezintă mai puțin de un sfert, fondul construit fiind format din construcții realizate în tipologia locală specifică, în timp ce restul îl constituie casele noi sau cu aspect strident, cu o imagine complet diferită de cea din vechime. Peste un sfert din locuințe au un aspect general deranjant, prin volumetrie, materiale și finisaje, generând un peisaj lipsit de coerența, profund diferit de cel tradițional. În plus, cca 40% din construcțiile existente au suferit la un moment dat alterări ale arhitecturii prin intervenții nepotrivite, ceea ce accentuează problemele de imagine.

Az épületállomány negyedét képezi a régi, hagyományos székely ház, a többi átlagos, vagy új kirívó lakóház. Továbbá az épületek több, mint negyede zavaró hatást kelt a nem megfelelő beavatkozások révén, melyek teljes mértékben eltérnek a hagyományos tipológiáktól. Az épületállomány 40%-a nem megfelelő beavatkozásokon esett át, mi nagyban befolyásolta az eredeti volumetriákat és kihat a faluképre is.

Puțin peste jumătate din case nu au fost niciodată renovate, motiv pentru care un sfert din locuințe sunt în acest moment în curs de deteriorare. Nivelul de dezvoltare al localității permite, deci, unui bune părți din locuitori să efectueze lucrări de întreținere sau îmbunătățire, dar în lipsa unei îndrumări de specialitate, rezultatele vor fi mai mult negative decât pozitive, după cum îl arată raportul dintre intervențiile potrivite și cele nepotrivite – cele distructive sunt de 5 ori mai multe. Pe fondul unei creșteri economice ce începe să se facă simțită, va urma o stagnare sau o creștere demografică, deci numărul de locuințe și clădiri cu destinații publice sau de servicii va crește. Dacă viitoarele construcții nu vor fi reglementate, efectul pentru imaginea rurală va fi unul distructiv, iar ponderea elementelor tradiționale se va diminua și mai mult.

Ugyanakkor a házak 60%-a eredeti állapotban van. A falu fejlettségi szintje tükrözi, hogy a lakosság nagyrésze képes önerőből fejleszteni a gazdaságot, viszont a megfelelő szakmai iránymutatás hiánya végett az eredmények egyre negatívabb képet mutatnak, ahogy ez látható a megfelelő és destruktív beavatkozások arányából is. Érezhető egy gazdasági növekedés, melynek folytán folyamatos a demográfiai növekedés is amu a falu terjeszkedését eredményezi, új funkciók kialakulását. A nem megfelelően felügyelt építkezések egyre nagyobb számban jelennek meg, ami a falukép és közösség kárára van.

B. Șure / Csűrök

Au fost numărate 152 șure care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

152 csűr volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

A. șure simple din bârne de lemn

Szimpla, fagerendás csűr

B. șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă

Fagerendás csűr kő- vagy téglalattal

C. șure din cărămidă sau piatră

Tégla- vagy kőcsűr

D. șure noi din cadre de lemn și scânduri

Új, fakeretes, deszkázott csűr

E. șure aferente conacelor
Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție
Eredeti, beavatkozás nélküli
- prezentând intervenții potrivite (de renovare)
Megfelelő beavatkozással (felújítás)
- prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
Nem megfelelő beavatkozással (modosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

- cca 80% - 122 șure simple din bârne de lemn
122 szimpla, fagerendás csűr
- cca 13% - 20 șure din bârne de lemn cu grajd pentru animale, din piatră sau cărămidă
20 fagerendás csűr kő- vagy téglaiállalóval
- cca 4% - 6 șure din cărămidă sau piatră
6 Téglavagy kőcsűr
- cca 3% - 4 șure noi din cadre de lemn și scânduri
4 Új, fakeretes, deszkázott csűr
- 0.00% - 0 șure aferente conacelor
0 Kúriákhoz tartozó csűr

B. Originalitate / Jelleg

- cca 84% - 128 șure fără nicio intervenție
128 Eredeti, beavatkozás nélküli csűr
- cca 4% - 6 șure prezentând intervenții potrivite (de renovare)
6 csűr megfelelő beavatkozással (felújítás)
- cca 12% - 18 șure prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
18 csűr nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- cca 65% - 99 șure în stare fizică bună
99 jó állapotú
- cca 32% - 48 șure în stare fizică medie
48 átlagos állapotú
- cca 3% - 5 șură în stare fizică rea
5 rossz állapotú

În localitatea Delnița mai bine de jumătate din gospodării dețin o șură, marea majoritate, cca 93% fiind șure simple, din bârne de lemn sau cu grajd pentru animale, din lemn, piatră și cărămidă. Rezultă că, în privința șurelor, localitatea își păstrează tradiția, respectiv conformarea tradițională a gospodăriei, dar pentru cât timp, rămâne de văzut, căci mai bine de o treime din ele sunt deja în stare medie sau proastă și se vor deteriora. Unul din motive este faptul că numai 16% din ele au fost vreodată renovate sau li s-au adus îmbunătățiri.

Az adatok alapján következik, hogy a csíkdelnei porták több, mint fele rendelkezik csúrral, többségük szimpla fagerendás csűr, beleértve az istállót, mely estenként váltakozik:fa, téglá és-vagy kő. A nagy számú csűrállomány azt igazolja, hogy csíkdelnei gazdaságokban jelenleg is fontos szerepe van a csűrnek. Az összállomány negyed része átlagos rossz állapotú, néhol teljesen eredeti, nem történt beavatkozás.

C. Porți / Kapuk

Au fost numărate 240 porți care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și starea de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

240 kapu volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

A. porți simple țărănești

Szimpla, parasztos kapu

B. porți cu închidere deasupra la poarta mică

Kapu, fedett gyalogkapuval

C. porți cu închidere pe întreaga deschidere

Teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatólagosan

D. porți secuiești

Székellykapu

E. porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadecvate

Kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

F. porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu

G. porți aferente conacelor

Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

• fără nicio intervenție

Eredeti, beavatkozás nélküli

• prezentând intervenții potrivite (de renovare)

Megfelelő beavatkozással (felújítás)

• prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

Nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

- cca 35% - 84 porți simple țărănești
84 szimpla, parasztos kapu
- cca 3% - 8 porți cu închidere deasupra la poarta mică
8 kapu, fedett bejárati (kis)kapuval
- 0.00% - 0 porți cu închidere pe întreaga deschidere
0 teljesen fedett kapu, a ház homlokzatából folytatólagosan
- cca 8% - 20 porți secuiești
20 Székelykapu
- cca 44% - 106 porți care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate
106 kapu, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból
- cca 9% - 22 porți care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident
22 kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kapu
- 0.00% - 0 porți aferente conacelor
0 Kúriákhoz tartozó kapu

B. Originalitate / Jelleg

- cca 98% - 236 porți fără nicio intervenție
236 eredeti, beavatkozás nélküli
- cca 1% - 2 porți prezentând intervenții potrivite (de renovare)
2 megfelelő beavatkozással (felújítás)
- cca 1% - 2 porți prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)
2 nem megfelelő beavatkozással

C. Stare fizică / Állapot

- cca 68% - 164 porți în stare fizică bună
164 jó állapotú
- cca 27% - 65 porți în stare fizică medie
65 átlagos állapotú
- cca 5% - 11 porți în stare fizică rea
11 rossz állapotú

Numai 11% din porțile satului Delnița mai sunt reprezentative pentru stilul tradițional, mai exact porți cu închidere deasupra porții mici și porți secuiești. Peste jumătate din porți sunt însă numai imitații ale stilului tradițional, realizate cu materiale nepotrivite, sau porți cu aspect strident, cu forme sau finisaje necorespunzătoare. Din păcate, aceste elemente discordante alterează specificitatea peisajului stradal. Deși aproape toate porțile sunt în forma originală, numai 4 din toată localitatea fiind renovate, două treimi din ele sunt încă în stare fizică bună.

Körülbelül a kapuk 11%-át az itteni falvak értékes, jellegzetes elemeiként lehet számba venni (székelykapuk és hagyományos parasztos kapuk fedett kiskapuval). Továbbá többségük hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból, vagy kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült, amik degradálják a faluképet. A kapuk többsége jó állapotú, nem igényel beavatkozást.

D. Împrejmui / Kerítés

Au fost numărate 241 împrejmui aferente gospodăriilor care au fost clasificate după două categorii: tipologie și starea de degradare. Cele două categorii prezintă următoarele subcategorii:

241 portához tartozó kerítés volt azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus és állapot. Ezen kategóriák a köv. alkategóriákat tartalmazzák:

A. Tipologie / Típus

A. Împrejmui simple țărănești

Szimpla, parasztos kerítés

B. Împrejmui cu soclu tradiționale

Kerítés hagyományos talapzaton

C. Împrejmui care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate

Kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

D. Împrejmui care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés

E. Împrejmui aferente conacelor din zidărie plină

Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 28% - 68 împrejmui simple țărănești

68 simpla, parasztos kerítés

cca 23% - 56 împrejmui cu soclu tradiționale

56 kerítés hagyományos talapzaton

cca 35% - 84 împrejmui care imită tipologii tradiționale, dar parțial, din materiale neadevate

84 kerítés, amely hagyományos tipológiákat imitál, de részben nem megfelelő anyagokból

cca 13% - 32 împrejmui care s-au realizat din materiale netradiționale cu aspect strident

32 Kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés

cca 1% - 1 împrejmui aferentă conacelor din zidărie plină

1 Kúriákhoz tartozó tömör falazatú kerítés

B. Stare fizică / Állapot

cca 67% - 162 împrejmui în stare fizică bună

162 jó állapotú
cca 27% - 65 împrejmuiiri în stare fizică medie
65 átlagos állapotú
cca 6% - 14 împrejmuiiri în stare fizică rea
14 rossz állapotú

Jumătate din împrejmuirile satului sunt simple sau cu soclu. În rest însă există un procent apreciabil, de aproape 49% de împrejmuiiri realizate necorespunzător ca materiale și finisaje sau care doar imită arhitectura originală prin formule neconvenționale, ce duc la un peisaj pestrit, strident, atipic. Starea fizică generală este satisfăcătoare pentru moment – doar un sfert în curs de deteriorare, dar fără lucrări de recondiționare, procentul va crește în următorii ani.

A kerítések fele megőrzi az itteni falvakra/térségre jellemző karaktert: szimpla parasztos, valamint hagyományos talapzattal rendelkező kerítés. Kb. 49% kirívó megjelenésű, nem hagyományos anyagokból készült kerítés. Többségük jó állapotú., viszont a régi, hagyományos kerítések egy része karbantartás hiánya miatt folyamatosan lepusztul.

E. Fântâni / Kutak

Au fost numărate 28 fântâni aferente gospodăriilor care au fost clasificate după trei categorii: tipologie, originalitate și stare de degradare. Cele trei categorii prezintă următoarele subcategorii:

28 kút lett azonosítva, melyek a következők szerint csoportosulnak: típus, eredetiség és állapot. Ezen három kategória a köv. alkategóriákat tartalmazza:

A. Tipologie / Típus

- A. Fântână cu roată / kerekeskút
- B. Fântână cu cumpănă / gémeskút

B. Originalitate / Jelleg

- fără nicio intervenție
Eredeti, beavatkozás nélküli
- prezentând intervenții potrivite (de renovare)
Megfelelő beavatkozással (felújítás)
- prezentând intervenții nepotrivate (de alterare a arhitecturii inițiale)
Nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

- bună / Jó
- medie / Átlagos
- rea / Rossz

Concluzii / Következtetések:

A. Tipologie / Típus

cca 100% - 27 fântâni cu roată / 27 kerekeskút
0.00% - 0 fântâni cu cumpănă / 0 gémeskút

B. Originalitate / Jelle

cca 57% -16 fântâni fără nicio intervenție

16 Eredeti, beavatkozás nélküli kút

Cca 14% - 4 fântâni prezentând intervenții potrivite (de renovare)

4 megfelelő beavatkozással (felújítás)

cca 29% - 8 fântâni prezentând intervenții nepotrivite (de alterare a arhitecturii inițiale)

8 nem megfelelő beavatkozással (módosítja az eredeti architektúrát)

C. Stare fizică / Állapot

cca 71% - 20 fântâni în stare fizică bună / 20 jó állapotú kút

cca 25% - 7 fântâni în stare fizică medie / 7 átlagos állapotú kút

cca 4% - 1 fântână în stare fizică rea / 1 rossz állapotban levő kút

Satul nu mai păstrează nici o fântână cu cumpănă, datorită faptului că întreaga comună este dotată cu rețea de apă. Mai bine de jumătate, cca 57% din fântâni nu au suferit nici un fel de intervenție până acum, iar cele modificate au fost, în mare parte alterate datorită unor intervenții nepotrivite.

Az összes kút kerekeskút, a falu rendelkezik közös ivóvíz hálózattal. Körülbelül a kutak felénél nem megfelelő beavatkozások figyelhetőek meg, ami veszélyeztetheti e jellegzetes elem eredeti arculatát (torzulás). A kutak többsége jó állapotú.

A faluban megfigyelhető az érdeklődés csökkenése a kutak irányába, melyet Csíkszereda közelsége is okozhat. Kb 57 % eredeti állapotban van, a beavatkozások esetében pedig nem megfelelő újítások figyelhetőek meg.

F. Clădiri anexe pentru utilaje, clădiri anexe pentru depozitare, cuptoare, wc in curte, stup de albine, morminte și opere comemorative de război

Melléképületek, tározók, kemencék, árnyékszék, méhkaptár, hadisírok és megemlékező alkotások

Au fost numărate 11 anexe pentru utilaje, 77 clădiri anexe pentru depozitare, 11 cuptoare, 86 WC-uri în curte, 0 stupi de albine, 0 monumente vizibil din strada, 0 fantani accesibile de pe domeniul public.

Azonosítva lett 11 mezőgazdasági épület gépeknek, 77 tározó, 11 kemence, 86 árnyékszék, 0 méhkaptár, 0 megemlékező alkotás, 0 az utcán (közterületen) található kút.

5. MONUMENTE ȘI SITURI ARHEOLOGICE / MŰEMLÉKEK ÉS RÉGÉSZETI HELYEK

S-au identificat următoarele monumente istorice, conform listei monumentelor istorice din 2010, publicată de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național:

Azonosítva lettek a következő műemlékek, a Kulturális Minisztérium által, 2010-ben megjelentetett műemléklista szerint:

Nr. crt.	Cod LMI	Denumire	Localitate	Adresă	Datare
407	HR-II-a-A-12814	Ansamblul bisericii romano-catolice „Sf. Ioan Botezătorul”	sat DELNIȚA; comuna PĂULENI-CIUC	206 A	sec. XIV - XVIII
408	HR-II-m-A-12814.01	Biserica romano-catolică „Sf. Ioan Botezătorul”	sat DELNIȚA; comuna PĂULENI-CIUC	206 A	sec. XIV - XVIII
409	HR-II-m-A-12814.02	Zid de incintă	sat DELNIȚA; comuna PĂULENI-CIUC	206 A	sec. XVIII
729	HR-IV-m-A-12814.03	Cruce de piatră	sat DELNIȚA; comuna PĂULENI-CIUC	206 A	1780
183	HR-I-m-B-12697.01	Așezarea Tordavölgye	sat PĂULENI CIUC; comuna PĂULENI-CIUC	cartier Delnița, lângă biserica din sat, pe locul numit Tordavölgye	sec. XVII, Epoca medievală
184	HR-I-m-B-12697.02	Necropolă	sat PĂULENI CIUC; comuna PĂULENI-CIUC	cartier Delnița, lângă biserica din sat, pe locul numit Tordavölgye	sec. XIV - XV, Epoca medievală

6. ELEMENTE PROPUSE PENTRU PROTECȚIE LOCALĂ / HELYI VÉDELEMRE KIJELÖLT ELEMÉK

Toate gospodăriile secuiești tradiționale sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos székely porta ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate șurele tradiționale realizate folosind materiale precum lemn, cărămidă, piatră, țiglă și șindrilă sunt propuse pentru protecție locală.

Az összes hagyományos (fa, téglá, kő, cserép, valamint zsindey) anyagokból épült csűr ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate casele tradiționale vechi sunt propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos, régi ház ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate porțile tradiționale sunt propuse pentru protecție locală.

Minden hagyományos kapu ki lett jelölve helyi védelemre

Toate fântânile cu roată și fântânile cu cumpănă realizate folosind materiale tradiționale (lemn, țiglă, șindrilă) sunt propuse pentru protecție locală.

Minden kerekes, valamint gémeskút, mely anyaghasználata hagyományos (mint: fa, cserép, zsindey) ki lett jelölve helyi védelemre.

Toate anexele (porumbar, cuptor, bucătărie de vară, etc) realizate din materiale tradiționale (lemn, cărămidă, țiglă) sunt propuse pentru protecție locală.

Minden melléképület (kemence, sütő, stb.), mely anyaghasználata hagyományos (mint: fa, téglá, cserép) ki lett jelölve helyi védelemre.

Detalierea capitolului se regăsește în regulamentul local de urbanism.

A részletek megtalálhatóak a helyi urbanisztikai szabályzatban.

7. ELEMENTE VALOROASE / ÉRTÉKES ELEMÉK

S-au identificat 13 elemente valoroase care descriu în modul cel mai fidel tipologiile existente și autenticitatea satului Delnița.

13 értékes elem lett azonosítva

biserica Sf Ioan Botezătorul/ templom

nr. 62 – gospodărie, casa/ porta, haz

nr. 76 – gospodărie/ porta

nr. 80 – gospodărie, casa/ porta, haz

nr. 81 – gospodărie, sura/ porta, csűr

nr. 118 – poartă/ kapu

nr. 191 – casa/ haz

nr. 196 – șură/ csűr

nr. 198 – gospodărie/ porta

nr. 199 – gospodărie/ porta

NOTA: In realizarea releveelor din fisele de cartare ale elementelor valoroase, se ia in considerare un grad de aproximare in ceea ce priveste compartimentarile interioare ale constructiilor, respectiv anexele existente in cadrul gospodariilor, intrucat o serie din aceste spatii studiate nu au fost accesibile, pentru o documentare in detaliu

MEGJEGYZÉS: az értékes elemek adatlapjaihoz készült felméréseknél az épületek belső feltérképezése, valamint a porták egyes melléképületeinek funkcionális meghatározása hozzávetőleges, mivel a tanulmányozott területek egy része nem volt elérhető egy részletes dokumentációhoz.

Întocmit:

arh. **Bălan Ioan**
urb.peis.**Ioana Mircea**